

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, доцента, директора Навчально-наукового інституту філології та історії, доцента кафедри історії, правознавства та методики навчання Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка

Гриценка Андрія Петровича

на дисертацію **Шутова Дмитра Олександровича**

на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти», представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями)

Актуальність теми дослідження Шутова Дмитра Олександровича зумовлена сучасними тенденціями освіти, які орієнтовані на підготовку висококваліфікованих, творчих, компетентних педагогів. Наразі в умовах реформування освіти в Україні зростає значення профільної школи, яка передбачає якісну підготовку учнів до свідомого вибору професії. Для реалізації цього завдання необхідно, щоб учитель історії профільної школи володів сучасними педагогічними підходами, інтегративними знаннями з історії, а також здатністю до самоосвітньої діяльності як засобу постійного професійного вдосконалення. Розвиток професійної компетентності через самоосвіту є ключовим компонентом підвищення якості освітнього процесу, адже це дозволяє вчителям оперативно реагувати на нові виклики, оновлювати свої знання та вдосконалювати професійні вміння. Однак у сучасній педагогічній практиці недостатньо досліджено дидактичний потенціал засобів самоосвіти у процесі професійного розвитку вчителів історії, зокрема в контексті профільної школи. Це визначає необхідність комплексного аналізу та наукового обґрунтування ефективних шляхів і засобів розвитку професійної компетентності вчителів засобами самоосвіти. Підкреслимо, що актуальність дисертаційного дослідження посилена низкою суперечностей теоретичного і методичного характеру, які доволі повно та коректно визначив Дмитро Олександрович, і які, безумовно, потребують невідкладного розв'язання.

Важливо відзначити, що дисертація є складовою наукових тем кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля» «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0117U000784) і «Теоретико-методологічні засади професійного становлення фахівця в інноваційному соціокультурному просторі» (державний реєстраційний номер 0122U200059).

Найбільш істотні наукові результати, що містяться в дисертації.

У результаті проведеного дослідження дисертантом:

проаналізовано стан досліджуваної проблеми у психолого-педагогічній науці та уточнено сутність ключових понять дослідження;

визначено компоненти, критерії, показники і схарактеризовано рівні розвиненості професійної компетентності вчителя історії профільної школи;

розроблено й апробовано структурно-функціональну модель розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти;

теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Нові факти, одержані дисертантом.

Дисертація Д.О. Шутова є комплексним дослідженням, в якому *вперше*:

обґрунтовано й експериментально перевірено організаційно-методичні умови розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти (створення професійно-творчого середовища в освітньому закладі; методичний супровід безперервного саморозвитку вчителів засобами цифрових ресурсів; забезпечення реалізації предметної педагогічної діяльності у профільній школі; залучення педагогів до оволодіння сучасними технологіями навчання у процесі самоосвітньої діяльності);

розроблено структурно-функціональну модель розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти, яка поєднує методологічно-цільовий (мета, завдання, методологічні підходи, принципи), змістово-діяльнісний (організаційно-методичні умови, методичне забезпечення), оціночно-результативний блоки (критерії та рівні розвиненості, результат функціонування моделі (вчитель історії профільної школи з високим або середнім рівнем розвиненості професійної компетентності));

визначено сутність поняття «професійна компетентність вчителя історії профільної школи», а також компоненти, критерії, показники та рівні розвиненості досліджуваного особистісно-професійного утворення;

уточнено сутність понять: «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителя», «професія «вчитель історії», «професійна компетентність вчителя історії», «профільна школа», «вчитель профільної школи», «розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи

подальшого розвитку набули ідеї системного, особистісного, антропологічного, культурологічного, компетентнісного, діяльнісного, суб'єктно-середовищного, акмеологічного підходів у рамках досліджуваної проблеми; зміст, форми та методи розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти.

Вважаємо, що елементи наукової новизни сформульовано конкретно, їх кількість та кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації забезпечено застосуванням методології, відповідної до об'єкту, предмету, мети й завдань дослідження, застосуванням необхідного комплексу методологічних підходів (системний; особистісний, антропологічний, культурологічний, компетентнісний, діяльнісний, суб'єктно-середовищний, акмеологічний).

Примітно, що ґрунтовний аналіз наукової літератури, глибоке усвідомлення суперечностей та проблеми, яку вони породжують, дало автору змогу коректно визначити науковий апарат дослідження, предмет дослідження логічно узгодити з об'єктом і метою; чітко сформулювати гіпотезу й завдання дисертації, що в

свою чергу вможливило оптимальне визначення загальної стратегії науково-дослідницького пошуку.

Аналіз основних положень змісту дисертації свідчить про досягнення дисертантом мети і розв'язання висунутих завдань. Висновкам, представленим у дисертації, властиві повнота та логічність викладу.

Достовірність наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази (299 найменувань), що обґрунтовує належний рівень опрацювання стану проблеми.

Значення для науки і практики отриманих автором результатів.

Дисертаційна робота Д.О. Шутова містить нові, раніше не захищені наукові положення, а обґрунтовані результати в сукупності розв'язують актуальну наукову проблему.

Заслуговує на увагу експериментальна база дисертаційного дослідження. Так, основні положення та результати дослідження впроваджено в освітній процес ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля», Кременчуцького ліцею № 4 «Кремій», Кременчуцького ліцею № 5 імені Т.Г. Шевченка, Кременчуцького ліцею № 6 «Правобережний», Кременчуцького ліцею № 10 «Лінгвіст», Кременчуцького ліцею № 11 «Гарант», Кременчуцького ліцею № 13 «Авіор», Кременчуцького ліцею № 17 «Вибір» імені М.Г. Неленя, Кременчуцького ліцею № 25 «Гуманітарний колегіум», Кременчуцького ліцею № 30 «Олімп» імені Н.М. Шевченко, Навчально-виховного комплексу «Школа І ступеня-гімназія «Потенціал» (м. Київ), Київського кооперативного інституту бізнесу і права (м. Київ), Кременчуцьких гімназій №№ 12, 19, 20, 21, 26, 28.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації.

Не викликає сумнівів практичне значення одержаних результатів, яке полягає в упровадженні організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти; створенні навчально-методичного посібника «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи», матеріали якого можуть використовуватися вчителями для проектування власного шляху розвитку професійної компетентності; розробці дидактичного кейсу, методичних вказівок, проекту програми курсу підвищення кваліфікації вчителів історії, які сприятимуть професійному саморозвитку вчителя; розробленні й експериментальній апробації діагностичного комплексу для оцінки рівня розвиненості професійної компетентності вчителів історії профільної школи.

Результати дослідження можуть бути використані вчителями для їх поступального професійно-педагогічного зростання, в системі підвищення кваліфікації та перепідготовки педагогічних кадрів і самоосвітній діяльності вчителів закладів середньої освіти.

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структурно дисертація складається з анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача наукового ступеня, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків і за структурою відповідає сучасним вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта 01 Освіта/Педагогіка.

У вступі чітко обґрунтовано вибір теми й актуальність дослідження; коректно визначено мету й завдання, об'єкт і предмет, гіпотезу дослідження;

досить повно розкрито перелік використаних методів дослідження, наукову новизну, теоретичне та практичне значення, експериментальну базу дослідження.

У першому розділі на підставі проведеного аналізу науково-педагогічної літератури Д. Шутовим проведено аналіз і уточнення ключових понять дослідження, таких як «компетентність», «професійна компетентність», «професійна компетентність вчителя історії», «профільна школа» тощо, надано науково обґрунтовані дефініції, що стали теоретичною основою дослідження; визначено сутність і структуру професійної компетентності вчителя історії профільної школи і схарактеризовано її компоненти; обґрунтовано дидактичний потенціал засобів самоосвіти у процесі професійного розвитку вчителя історії профільної школи.

У другому розділі окреслено та схарактеризовано організаційно-методичні умови, дієвість яких зумовлює успішний процес розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти, розроблено та науково обґрунтовано структурно-функціональну модель розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

У третьому розділі схарактеризовано програму педагогічного експерименту, презентовано його результати під час перевірки ефективності організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти.

Повнота викладу наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації та в опублікованих працях. Основні положення і результати дослідження опубліковано у 23 наукових і навчально-методичних працях, у тому числі – у 1 статті у колективній монографії (у співавторстві), 1 навчально-методичному посібнику, 3 статтях у фахових виданнях України, 2 статтях у наукових виданнях інших держав, які входять до міжнародних наукометричних баз даних (з них 1 стаття у співавторстві у наукометричній базі Web of Science), 3 статтях у інших наукових виданнях, 13 публікаціях у збірниках наукових праць і матеріалів конференцій.

Загалом, здійснений аналіз дисертації дає підстави вважати, що виконане Дмитром Олександровичем дослідження є завершеною працею, у якій отримано нові науково обґрунтовані результати, котрі у сукупності вирішують одне з важливих для педагогічної науки і практики завдання у площині розвитку професійної компетентності вчителів історії профільної школи засобами самоосвіти. Отримані ж дисертантом результати дослідження характеризуються науковою новизною, теоретичним значенням та практичною цінністю.

Загальні висновки підтвердили, що завдання, окреслені у дисертації, успішно виконані, а достовірність наукових передбачень пана Дмитра обґрунтована (за умови реалізації визначених організаційно-методичних умов розвитку професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти можна досягти позитивної динаміки у формуванні цієї компетентності). Це забезпечено науковим підходом до обґрунтування вихідних положень дослідження, опорою на визначені методологічні підходи та принципи, апробацією запропонованих організаційно-методичних умов і

результатами проведеної експериментальної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дослідження Д.О. Шутова, вважаємо за доцільне висловити зауваження та побажання:

1. Серед низки методологічних підходів доцільно було б додати креативний підхід, який, як відомо, забезпечує умови оволодіння новими технологіями, методиками й видами професійної діяльності, сприяє розвитку здатності творчо і свідомо обирати оптимальні способи виконання професійних завдань, планувати індивідуальну та колективну діяльність, прогнозувати її результати, допомагає самостійно оновлювати знання.

2. Зауважимо, що список використаних джерел дисертаційної роботи складається з 299 найменувань, з них всього 14 – іноземною мовою. Результати дослідження були би більш обґрунтованими і валідними, якби автор у повній мірі використав у роботі сучасні зарубіжні джерела, які представлені у світовому освітньо-науковому просторі.

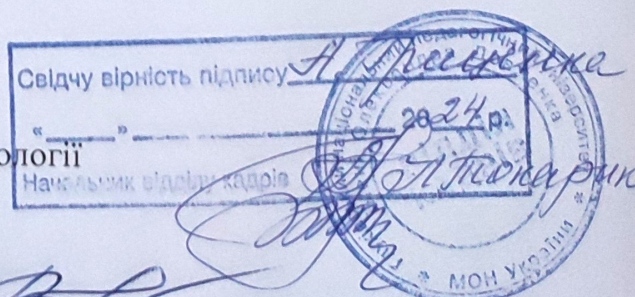
3. Заслуговує на увагу опис у дисертації експериментальної роботи, водночас доцільним був би аналіз думок вчителів історії профільної школи, їхнього ставлення до проблеми розвитку професійної компетентності, відповідних рекомендацій керівників закладів освіти та порад рецензентів навчально-методичного посібнику, розробленого і впровадженого дисертантом. Уважаємо, це б забезпечило більшу обґрунтованість підходу до розв'язання порушеної проблеми.

Проте висловлені зауваження і побажання не знижують загальної високої оцінки проведеного дослідження та носять дискусійний характер.

Висновок щодо відповідності дисертаційної роботи встановленим вимогам. На підставі здійсненого аналізу, з урахуванням актуальності дослідження, обґрунтованості основних положень, наявних наукової новизни, теоретичної і практичної значущості та достовірності отриманих результатів можна зробити загальний висновок про те, що дисертація Шутова Дмитра Олександровича на тему «Розвиток професійної компетентності вчителя історії профільної школи засобами самоосвіти» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, що відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. (зі змінами, внесеними відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України № 341 від 21 березня 2022 року), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 Професійна освіта (за спеціалізаціями) галузі знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, доцент,
директор Навчально-наукового інституту філології
та історії, доцент кафедри історії,
правознавства та методики навчання
Глухівського національного педагогічного
університету імені Олександра Довженка

Андрій ГРИЦЕНКО

ГРИЦЕНКО АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ

Результат перевірки підпису

Підпис вірний

П.І.Б.

ГРИЦЕНКО АНДРІЙ ПЕТРОВИЧ

РНОКПП

2801910392

Організація (установа)

ФІЗИЧНА ОСОБА

Код ЄДРПОУ

Посада

Час підпису (підтверджено кваліфікованою позначкою часу для даних від Надавача)

16:01:42 27.12.2024

Сертифікат виданий

КНЕДП АЦСК АТ КБ "ПРИВАТБАНК"

Серійний номер

5E984D526F82F38F040000000202A5011C02CA05

Тип носія особистого ключа

Захищений

Алгоритм підпису

dstu4145

Тип підпису

Кваліфікований

Формат підпису

CAAdES-T

Сертифікат

Кваліфікований